

Številka: 00104-434/2017/5

Datum: 12. 10. 2017

Odgovor na poslansko vprašanje Danijela Krivca v zvezi z ogroženostjo človeške ribice zaradi glivične okužbe

Poslanec Državnega zbora Republike Slovenije Danijel Krivec je na Vlado Republike Slovenije naslovil poslansko vprašanje glede ogroženosti človeške ribice zaradi glivične okužbe, v katerem sprašuje sledeče:

1. Kakšni so konkretni ukrepi, nosilci in roki, da država še pred sprejetjem odločbe EK stori vse potrebno, kar mora nacionalna država storiti za zaščito človeške ribice kot enega svetovnih čudes?
2. Ali bo Vlada RS podprla predlog slovenskih jamarjev, da država določen odstotek koncesije, ki ga dobi od postojnske jame, nameni za ohranitev človeške ribice.

Vlada Republike Slovenije v nadaljevanju podaja odgovor.

Odgovor k 1. vprašanju:

Z grožnjo bolezni, ki jih povzročajo glive, zlasti *Batrachochytrium salamandrivorans* (v nadaljevanju Bsal), na evropske predstavnike repatih dvoživk (krkonov) smo seznanjeni od leta 2015, ko je Stalni odbor Bernske konvencije sprejel priporočila za preventivne ukrepe in nadzor Bsal. S tem je postavljen okvir za dejavnosti na mednarodni ravni, torej tudi na ravni EU in držav članic. V okviru svojih pristojnosti to problematiko spremljata in ukrepata Ministrstvo za okolje in prostor in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR).

Gliva se je razširila z mednarodno trgovino s hišnimi ljubljenci iz Azije v Evropo, zato so ključni ukrepi povezani z omejitvijo trgovine z okuženimi dvoživkami. Urejanje pravil za uvoz in trgovanje je zaradi skupnega trga možno le na EU ravni, zato v okviru Stalnega odbora za rastline, živali, hrano in krmo (Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed (PAFF)) poteka razprava o osnutku predloga Izvedbene Odločbe Komisije o nadzornih ukrepih za zdravje živali v zvezi z glivo *Batrachochytrium salamandrivorans* (Bsal). Za izvajanje predpisov s tega področja je pristojna Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin.

Kljub temu, da je agresivnejša oblika bolezni Bsal v naravi zaznana v razmeroma omejenem območju med Nemčijo, Nizozemsko in Belgijo, je zaradi možnosti hitrega in nepredvidljivega širjenja s sporami velika tudi možnost vpliva na repate dvoživke v Sloveniji. Poleg močeradov in pupkov je torej potencialno ogrožena tudi človeška ribica. Zaradi njene omejene razširjenosti je zato potrebna še večja pozornost.

Ukrepi morajo biti sorazmerni glede na stopnjo možnosti ogrožanja, zato so predvidene tri stopnje ukrepanja:

1. stopnja – potencialna ogroženost, agresivna oblika Bsal ni zaznana na območju Slovenije ali v neposredni bližini:
 - a. spremljanje/ugotavljanje prisotnosti Bsal v Sloveniji,
 - b. preverjanje gojenja in obsega trgovanja z dvoživkami v Sloveniji,
 - c. selektivno spremljanje akvarijev, laboratorijev, v katerih zadržujejo dvoživke,

- d. medresorsko sodelovanje pri pripravi EU predpisov s tega področja (npr. urejanje trgovine z dvoživkami), vključno z izvajanjem,
 - e. ozaveščanje ključnih ciljnih skupin (ribiči, jamarji, gojitelji dvoživk...),
 - f. ozaveščanje javnosti,
 - g. priprava akcijskega načrta za preprečevanje,
 - h. priprava protokolov za ravnanje za posamezne ciljne skupine.
2. stopnja – agresivna oblika Bsal je zaznana v neposredni bližini Slovenije ali se posamično pojavlja v zaprtih sistemih v Sloveniji
- a. aktiviranje delovne skupine za preprečevanje širjenja Bsal,
 - b. obvezno čiščenje opreme pred uporabo na terenu za vse dejavnosti, ki imajo stik z vodo in mokrišči (jamarji, ribiči, vodni športi in rekreacija),
 - c. nadzor obiska jam za jamarje, ki prihajajo z okuženih območij
3. stopnja – agresivna oblika Bsal je zaznana v naravnem okolju:
- a. omejitve in prepovedi vstopa v jame na območju življenjskega prostora človeške ribice (vključno s turističnimi jamami),
 - b. omejitve in prepovedi za dejavnosti, s katerimi se lahko širi Bsal, zlasti na območjih, kjer je ugotovljen Bsal,
 - c. sanacija območij, na katerih je ugotovljen Bsal.

Po informacijah, s katerimi razpolagamo glede razširjenost Bsal, ravnamo v okviru ukrepov 1. stopnje.

Metode ugotavljanja prisotnosti glive so zelo zahtevne, zato je pri spremljanju stanja potrebno sodelovanje tistih, ki vzorčijo na terenu in specializiranih laboratorijev, ki lahko potrdijo prisotnost glive. V Sloveniji je Oddelek za biologijo BF Univerze v Ljubljani usposobljen za molekularno biološko diagnostiko s katero je mogoče ugotavljati prisotnost te glive.

Od maja 2017 poteka posebna znanstvena raziskava »Porajajoči mikrobní patogeni človeške ribice (*Proteus anguinus*), endemne troglobiontske dvoživke«, ki jo izvajajo Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani (nosilec), Nacionalni inštitut za biologijo in ZRC SAZU, financira pa Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Projekt bo zagotovil znanstveno podlago za spremljanje prisotnosti organizmov v podzemnih vodah, ki ogrožajo človeško ribico, kakor tudi predloge za učinkovite ukrepe v primerih ugotovljene okužbe.

Poleg tega poteka po obsegu in finančni plati manjši projekt »Invazivke nikoli ne počivajo: Ozaveščanje in preprečevanje negativnega vpliva invazivnih vrst na evropsko ogrožene vrste«, ki ga financira Ministrstvo za okolje in prostor. V tem projektu je med drugim predvideno testiranje domorodnih vrst dvoživk na prisotnost hitridiomikoze. Prednostno bodo pregledali ogrožene populacije dvoživk, zlasti tiste, ki jih zadržujejo v ujetništvu.

V projektu potekajo predavanja in delavnice pri katerih strokovnjaki predstavljajo znake bolezni, kako se bolezen prenaša in ustrezne postopke razkuževanja opreme. V ta namen pripravljajo tudi ozaveščevalna strokovna gradiva. Med preventivne ukrepe na primer sodi razkuževanje ljudi in opreme iz okuženih območij. Glive in spore je možno onemogočiti s sušenjem in toplotno obdelavo nad 25 stopinj Celzija. Rezultati projekta bodo služili tudi pri pripravi protokolov ravnanja za posamezne skupine.

Rezultati obeh projektov bodo ključni za odločitve o opredelitvi stopnje ogroženosti in posledično izvedbe ukrepov.

Odgovor k 2. vprašanju:

Koncesijska dajatev iz rabe Postojnske jame, ki jo plačuje koncesionar državi, se, v skladu s koncesijsko uredbo, pretežno porablja za vlaganja v okoljsko infrastrukturo lokalnega pomena v

skladu z operativnimi programi varstva okolja. Občini Postojna in Pivka, ki jima pripada večji del koncesijske dajatve (97,5 %), sredstva uporabljata za gradnjo čistilnih naprav in druge komunalne infrastrukture, s čimer pomembno prispevata k zmanjševanju onesnaženja reke Pivke in posredno Postojnske jame. To je tudi bistven prispevek k izboljševanju razmer v življenjskem prostoru človeške ribice, saj je onesnaževanje voda eden od ključnih dejavnikov ogrožanja. Med drugim sta občini ta sredstva v zadnjih letih namenjali lastni finančni udeležbi pri kohezijskemu projektu »Čista Ljubljana«, v prihodnjih letih pa načrtujeta urejanje komunalne infrastrukture v manjših naseljih. Ob zavedanju, da je urejena komunalna infrastruktura ključna za varovanje okolja, podzemnih jam in jamskih živali, je predvideno, da se tudi v prihodnje državni delež koncesijske dajatve porablja za ta namen.

Sredstva za varstvo človeške ribice, kot tudi za druge ogrožene in zavarovane živalske vrste, se zagotavljajo iz proračuna države, v okviru proračunskih postavk, ki so namenjene ohranjanju biotske raznovrstnosti.